
Příprava učitelů češtiny na Pedagogické fakultě se proměňuje

Příprava učitelů češtiny na Pedagogické fakultě se proměňuje

14. 9. 2012; autor: Stanislav Štěpáník, red.; rubrika: Věda na UK

Oborové didaktiky zažívají v posledních letech dynamický rozvoj a mění se chápání jejich funkce. Změnila se však i edukační realita v našich základních a středních školách, na což musí reagovat i obsah a způsob přípravy budoucích učitelů. Proto se vyučující didaktiky češtiny na katedře českého jazyka PedF UK rozhodli pro systémovou inovaci výuky této disciplíny v 1. a 2. ročníku navazujícího magisterského studia v oboru Učitelství českého jazyka pro ZŠ a SŠ, resp. v oboru Učitelství pro 1. stupeň ZŠ.

Základní problém v přípravě budoucích učitelů češtiny představovala absence moderní didaktické techniky, se kterou se už na základních a středních školách běžně pracuje. „Financovat z vlastních zdrojů veškeré technické prostředky, které se ve školách už ve velkém prosadily – zde mám na mysli především audiovizuální techniku a interaktivní učebnice –, bylo nad naše finanční možnosti. Zároveň jsme si ale byli vědomi, že naši absolventi nutně musejí být na práci s nimi připraveni,“ říká vedoucí řešitelského kolektivu a vedoucí KČJ doc. PhDr. Martina Šmejkalová, Ph.D. „Současně jsme chtěli proměnit výuku didaktiky tak, aby skutečně reflektovala nejnovější zejména psychodidaktické poznatky a aktuální vývojové tendence oboru.“

Proto se řešitelé rozhodli připravit komplexní řešení ve formě projektu s proměnami nejen po materiální stránce, ale také v oblasti obsahové a metodické a zažádat o jeho financování Fond rozvoje vysokých škol v rámci grantového řízení. Hlavním cílem projektu bylo vytvořit takové edukační prostředí, které umožní těsněji přiblížit přípravu učitelů progresivnímu vývoji didaktiky českého jazyka a potřebám žáka v měnících se podmínkách „učící se společnosti“.

K tomu byly formulovány cíle dílčí:

1. vytvoření e-learningových studijních materiálů, obrazyjících aktuální výsledky výzkumů oborové didaktiky u nás i v zahraničí;
2. inovace vyučovacích metod v semináři – větší důraz na práci s moderními edukačními texty a vytvoření mechanismu zpětné vazby v procesu zrání didaktických kompetencí učitele;
3. vytvoření podnětného diskusního prostředí, které bude vycházet z aktivity studentů a v němž se budou na teoretickém podkladě řešit nejožehavější problémy budoucích a začínajících učitelů.

Projekt byl úspěšný, a proto od letního semestru 2011/2012 došlo v přípravě budoucích češtinářů k podstatným proměnám.

Inovace mají tři konkrétní výstupy:

1. elektronické výukové materiály zpracovávající jednotlivé tematické celky vyučované na školách z oborového i didaktického hlediska;
2. vytvoření ucelené databáze videonahrávek autentických situací z vyučování vedeného zkušenými učiteli, ale především samotnými studenty v rámci seminářů či souvislé praxe;
3. elektronický Rádce začínajícího učitele českého jazyka, vzniklý na základě pedagogických zkušeností studentů a řešitelů projektu.

„Přemýšleli jsme, jak výstupy projektu zpřístupnit všem studentům a zároveň inovovat formy pedagogické komunikace. V dnešní době se samozřejmě nabízí e-learning, který byl na katedře dosud využíván jen v malé míře, a tak jsme se rozhodli pro intenzivní práci s moodlem, který je na fakultě k dispozici,“ říká spoluřešitel projektu a doktorand na KČJ Mgr. Stanislav Štěpáník. Studenti tak mají přístup ke všem materiálům v rámci kurzu a sami mohou výslednou podobu kurzu aktivně ovlivňovat.

„Tento princip se nám osvědčil především u druhého výstupu, u databáze videonahrávek, kdy jsme natáčeli také vystoupení studentů v autentických didaktických situacích. Ke každé nahrávce pak bylo v moodlu otevřeno diskusní fórum a studenti i autoři vystoupení mohli výkony komentovat. Šlo nám o to, abychom výrazně posílili prvky sebehodnocení v procesu přípravy učitelů,“ dodává S. Štěpáník.

Řešitelé, ale postupně i sami studenti do diskusí zasahovali otázkami zpochybňujícími zažitá dogmata. Ukázalo se totiž, že studenti přes intenzivní studium domácí i zahraniční moderní odborné literatury mnohdy nejsou schopni překročit tradiční didaktické uvažování, jež jim bylo vštípeno na základních školách. Řešitelé diskutující opakovaně vraceli k tázání se po smyslu zařazení konkrétního učiva češtiny do školského kurikula, zpochybňovali tzv. zjevené pravdy a motivovali studenty k opravdové reflexi oprávněnosti volby konkrétních vyučovacích metod.

Důležitým výstupem projektu je *Rádce začínajícího učitele českého jazyka*, který je inspirován podobnou publikací z Velké Británie. Zatímco dosavadní studijní publikace v didaktice češtiny jsou orientovány spíše akademicky, příručka si klade za cíl být studentům učitelství praktickým pomocníkem. Vzniká rovněž za spoluautorství studentů, neocenitelný přínos přitom znamenají příspěvky zkušených učitelů – studentů kombinovaného studia oboru Učitelství pro 1. stupeň ZŠ. Zároveň se také ukazuje, že to jsou právě tito posluchači, již mají potenciál velmi zodpovědně a motivovaně rozvažovat jednotlivé odborné didaktické problémy.

„Obecně jsme při řešení projektu vycházeli z nutnosti celkové proměny vzdělávání budoucích učitelů českého jazyka. Usilovali jsme, aby studenti pochopili význam aktivní činnosti žáka v procesu učení, brali v potaz komunikační zřetel při vyučování jednotlivým jazykovým rovinám a zahrnuli do praxe konstruktivistické prvky výuky, které jsou dnes tak úspěšně implementovány do výuky matematiky a přírodovědných oborů,“ uzavírá doc. Šmejkalová.

Příspěvek vznikl v rámci projektu FRVŠ 344/2012/F5/a Inovace studijního předmětu Didaktika českého jazyka